

## PAPER DETAILS

TITLE: Makedonyali Saîd ve Siirleri

AUTHORS: Yasar AYDEMİR

PAGES: 205-228

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/53681>

YAŞAR AYDEMİR\*

## Makedonyalı Saîd ve Şiirleri

Sa'id of Macedonian and His Poems

### Ö Z E T

Osmanlı kültür coğrafyasında belli bir zihinsel ve estetik anlayışın yönlendirdiği, değişen zihinsel süreçlere paralel olarak kendisini yenileyen Türk edebiyatı Osmanlı coğrafyasının her bölgesinde temsil edilmiştir. Ana karakter değişmemekle birlikte bölgelerin içinde bulunduğu şartlara göre farklı tonlara bürünen söyleyişler zaman içerisinde bölgelere ait üslupları görünür kılmıştır. Söyleyişteki Rumeli üslubu bunlardan birisidir.

Yazıda Makedonya Millî Kütüphanesi (Narodna I Univerzitetska Biblioteka Skopje) OMCT I/150 numarada kayıtlı bir cönkte şiirleri bulunan Saîd'in şairliği ve şiirleri konu edilmiştir. Osmanlı'nın son döneminde, bugünkü Makedonya sınırları içerisinde bulunan Kalkandelen ve Gostivar şehirleri civarında yaşamış olan Saîd, Bektâşîliğin ağır bastığı bir kültür coğrafyası içerisinde yetişmiştir. Şiirlerinde umumi olarak tasavvuf, özel olarak da Bektâşîlik kültürünün izleri görülmektedir. Bunun yanında şehirlere ve köylere dair gözlemleri; tasvirleri, değerlendirmeleri ve şiirlerinde şehir tarihini ilgilendirecek nitelikte malzemelerin bulunması onu önemli kalmaktadır.

Makalemizde Saîd'in şiirlerinin öne çıkan taraflarının altı çizilmiş; dili kullanımına, vezin ve konu tercihlerine, kullandığı nazım şekillerine dikkat çekilmiştir. Şairin Türk edebiyatı içerisindeki durduğu yere ait çıkarımlarda bulunulmuştur. Şiirlerinden seçilen birkaç örnekle yazı tamamlanmıştır.

### ANAHTAR KELİMELE

Saîd, Cönk, Kalkandelen, Gostivar, Bektâşi, Şiir

### A B S T R A C T

Turkish literature, which was forged by a certain aesthetic and cognitive understanding in the Ottoman cultural territory and renewed itself in accordance with cultural transformations, was represented in every region of Ottoman geography. Utterances, cast under the impact of local varieties, have taken the form and spirit of the area where they sprang forth and rendered the form of utterances visible while the main character was exposed to no dramatic alteration. Rumelian mode in the utterances is one of the examples.

What this paper dwells on is the poems and poesy of Saîd the poems of whom were found in the OMCT I/150 cönk registered in Macedonia National Library (Narodna I Univerzitetska Biblioteka Skopje). Saîd, who lived in the cities Kalkandelen and Gostivar currently within the borders of Macedonia in the last periods of the Ottoman Empire, was brought up in a social circle in which Bektashism predominated. In his poems, the imprints of Sufism publicly and the culture of Bektashism individually are observed. The cities and villages of observation; descriptions, reviews and the materials which concern the history of the city in his poems make him significant.

In our article, prominent sides of Saîd's poems were emphasized; the use of language, his preferences of rhythm and subject and poetic forms which he used, have been pointed out. Some inferences about the literal position of the poet in Turkish Literature were made. The study was completed with a few selected examples of his poems.

### KEYWORDS

Saîd, Cönk, Kalkandelen, Gostivar, Bektashism, Poem.

\* Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara (yasaraydemir@yahoo.com).

## SAİD VE ŞİİRLERİ

### Hayatı

Saîd'in doğum tarihine dair bir bilgimiz yoktur. Şair tezkirelerinde kendisine yer bulamamış şairlerimizdendir. Onun hakkındaki bilgilerimiz şiirlerindeki bilgi kırıntılarının bir araya getirilmesinden ibarettir. Şairin nasıl bir eğitim aldığı, ne işle uğraştığına ilişkin de bir bilgimiz yoktur. Saîd'in şiirleri içerisindeki en eski tarih şeyhi Abbas Baba'nın ölümü münasebetiyle yazdığı tarih manzumesidir. Mürşidi Abbas Baba 1218/1803-04 tarihinde vefat ettiğine göre Saîd bu dönemde şiir yazacak ve tarih düşürecek kadar bir birikime sahip olmalıdır. Bu hususlar dikkate alındığında şairin doğumunun en geç 18. yüzyılın ikinci yarısında olduğunu söylemek yanlış olmaz. Saîd'in Farsça şiirlerinin de olması şiir yazacak kadar Farsça bilgisine sahip olduğunu gösterir. Dolayısıyla şairin içinde bulunduğu gelenek içerisinde de olsa belli düzeyde eğitim aldığını söylemek mümkündür.

Saîd şiirlerinde genellikle aruz veznini tercih etmiş, kimi zaman da hece ile şiirler yazmıştır. Üslubunda klasik şiirin genel havasının etkisi görünse de zaman zaman karşılaştığımız vezin hataları, kafiye problemleri şairin klasik edebiyat kültürüne dair gelenek içerisinde ve çevresinden edindiği bilgi ve yönlendirmelerin dışında özel bir eğitim almadığı yönündedir.

Saîd'in Kalkandelen, Gostivar, Serakin, Palçiste gibi yerlere dair yazdığı şehrengiz tarzı şiirlerinden bu bölgede yaşadığı çıkarımını yapabiliriz. Coğrafi olarak Kalkandelen, Gostivar, Palçiste ve Serakin birbirine çok yakın yerleşim yerleridir. O dönem içerisinde Kalkandelen ve Gostivar bugünkü gibi büyük yerleşim yerleridir. Serakin ve Palçiste daha küçük yerleşim yerleri, hatta köylerdir. Muhtemeldir ki şairimiz bu köylerden birisinde doğmuş, gerek tarikat ilişkileri ve gerekse başka münasebetlerle Kalkandelen ve Gostivar'a gidip gelmiş belki de oralardan birisine yerleşmiştir.

Saîd'in ne kadar bir süre hayatta kaldığı konusunda da elimizde net bilgiler yoktur. Şairin şiirleri içerisindeki en son tarihler 1232/1816-17'yi

göstermektedir. Bunlardan birisi Recep Paşa'nın Serakin'de Vardar nehri kenarına yaptırdığı kaldırım münasebetiyle yazdığı tarih manzumesidir:

*Bu hayrât oldı çün itmâm gelüp târîh dir erkâm  
Paşadan oldı çün in 'âm safâ irdi kamu câna Sene 1232/1816-17*

Aynı tarihe rast gelen ikinci manzume de Vardar Nehrinin taşması sonucu Serakin'i su basmasını konu alan manzumedir:

*Sâl-i Sa'îdden târîh dilerseñ  
Ebced hisâbından bul haber var 1232/1816-17*

Buna göre şairin 1232/1816-17 yıllarında hayatta olduğu anlaşılmaktadır. Klasik gelenek içerisinde şairlerin şiirlerinde yaşlılıklarını ima edecek birçok bilgi bulunur. Buradan hareketle ihtiyatla da olsa bir çıkarım yapılabilir. Ancak Saîd'de böyle bir imaya da rastlanmamaktadır. Yine savaşlara ve huzursuzluklara dair bir bilgi de yoktur. Recep Paşa'nın ölüm tarihi 1238/1822 olup mezarı Harabâtî Baba Tekkesinde'dir (Kalafat 1998: 87). Saîd'in kendisinden yardım gördüğü, şiirleri içerisinde müteaddit defalar onun adını andığı halde onun ölümünden söz etmemesi şairin 1238/1822 tarihinden önce ölmüş olabileceğini düşündürüyor.

Saîd, yaşadığı dönemde bu bölgede etkin olan Recep Paşa'nın ve ailesinin yardımlarını görmüştür:

*Bulardur hâfız-ı belde sezâlar medhe her dilde  
Kırlarlar hıfzı her yirde nazar ile nıgehbâne  
Egerçi zâhirâ her ân irer in 'âmları ey cân  
Velî Hak'dan bize ihsân bulardur bak bu seyrâna  
Hasendür bunlaruñ kârı kırlarlar mazluma yâri  
Kıla 'avn-i ebed Bârî ireler lutf-ı Yezdân'a*

Yukarıdaki dizelerde ferdi olmasa da umumi bir memnuniyetin dile getirildiği Recep Paşa ve sülalesi için, şairin Gostivar şehrinin medhinde kaleme aldığı manzumesinde daha açık bir ifade ile Recep Paşa'nın kendisinin koruyucusu olduğunu ifade etmektedir:

*Tâli 'üñ gülmiş Sa 'îd hamd eyle Hakk 'a her zamân  
Hâfız olmuştur saña Receb Paşa ol 'âlî-şân  
Tâ kıyâmet ırk-ı pâki bulmaya aslâ ziyân  
Her yire olmaz nasîb dâd-ı Hudâ 'dur Gostivar*

Şair Kalkandelen şehrinin medhine ayırdığı manzumesinde de Recep Paşa'nın Kalkandelen'i adaletle süslediğini ifade ile ondan övgüyle söz etmiş ve soyunun orada ebedi kalmasını dilemiştir:

*İftihâr it gel senüñle Rûm ili çıkmaz başa  
Eylemiştir 'adl ile tezyîn seni Receb Paşa  
Ni 'metüñ bezl eylemiş insâna hayvâna kuşa  
Irk-ı pâki câvidân olsun saña Kalkandelen*

Sonuç olarak Saîd'in 18. yüzyılın ikinci yarısı ile 19. yüzyılın başlarında hayatta olduğu anlaşılmaktadır. Doğum ve ölüm tarihlerine ait net bilgilerimiz olmasa da ölüm tarihinin 1817-22 yılları arasında olması kuvvetle muhtemeldir. Şiirlerinden bir derviş olduğu anlaşılan Saîd Kalkandelen, Gostivar şehirleri havalisinde yaşamıştır. Devrin yöneticisi Recep Paşa ve ailesinden yardım görmüştür.

### **Tarikatı**

Saîd mutasavvıf bir şahsiyettir. Bektaşî geleneğine bağlı bir sufidir. Bunu şiirlerinin neredeyse tamamında görmek mümkündür. Şairin şiirlerinin bulunduğu cönkte yer alan başı eksik ilk manzume 14 Masum İmamın övgüsüne ayrılmıştır. 4. şiiri de aynı çerçevede yazılmış dokuz Masum İmamı konu alır. Kalenderî başlığını taşıyan ikinci manzume; karşılaştığı, ona bağlanmamışsa bile sohbetini dinlediği, belki de aynı sohbet halkasında örnek aldığı İbrahim Dede'ye övgü niteliğindedir. Üçüncü manzume sufiyane bir gazeldir. Beşinci manzume şeyhi Abbas Baba'nın ölümüne düşürülen tarih manzumesidir. 6. şiir 11'li hece ölçüsüyle müzdeviç murabba nazım şekliyle yazılmış 7 bent tutarında, bir kurgu ile muhtemelen hayatında gördüğü veya tarikat silsilesindeki "Baba"ları yad eden bir manzume niteliğindedir. 10. manzume müzdeviç murabba nazım şekli ve 11'li hece ile yazılmış Şeyh Maksud Baba'yı anlatan bir şiirdir. 13. manzume Sersem Ali Baba Dergâhı Bab-ı Hirmen Kapı-

sı üzerindeki köşke düşülmüş tarih manzumesidir ki bu da tarikatı ve gönül verdiği dergâhındaki bir yapıyı konu alır. 23 numaralı "semai" başlığını taşıyan gazel formundaki manzume de mürşit arayışını veya mürşide bağlılığı öğütleyen bir manzume özelliği taşır. 26. manzume gazel formunda ve tasavvufî düşünceyi merkeze alan bir şiirdir. 27. manzume de benzer bir özellik taşır.

Saîd'in Abbas Baba'nın ölümüne yazdığı tarih manzumesinde kendine hitaben "mürşidüñ târîhini" dediğine göre Şeyh Abbas Baba Saîd'in şeyhi olmalıdır:

*Ey Sa'îdî söyle dilden mürşidüñ târîhini  
Maksada irdi revânı şâd bula 'Abbas Baba Sene 1218/1803-4*

Abbas Baba muhtemelen Saîd'in ilk mürşididir. Hece ile yazdığı müzdevic murabbaında yaşadığı bir hali anlatırken;

*Görince ta'zîma kıldık kıyâmı  
'Aceb kimdür didük bunuñ imâmı  
Anı gördüm göñlümüñ dilârâmı  
Şeyh Eyyûb Efendi kendidür geldi*

dizeleri Saîd'in şeyhinin vefatından sonra tabi olduğu bir başka ismi hatıra getirir. Şeyh Eyyub Efendi'yi "gönlümün dilârâmı" olarak tanımladığına göre bu isim muhtemelen kendisine tabi olduğu veya tarikatta bir ortaklıklarının bulunduğu bir isimdir. Şeyh Eyyub Efendi'nin kimliğine dair de şair "Şeyh Mustafa Baba'nın gevheri", "Pîr Adulkadir'in gonca gülü", "Şeyh Abbas Baba'nın gönül sırrı", "Prizren Kadirî Dergâhı sahibi" bilgilerini verir. Şeyh Eyyub Efendi, "Şeyh Abbas Baba'nın gönül sırrı" olduğuna göre Saîd'in ondan icazetli olması da muhtemeldir.

*Erenlerden budur niyâzum her-gâh  
Himmatleri olsun Sa'îde hem-râh  
Şehr-i Pirizren'de sâhib-i dergâh  
Tarîk-i Kadri'nüñ bir şâh[1] geldi*

Saîd'in Maksûd Baba methine yazdığı müzdevic murabbadan Maksud Baba'nın Kalkandelen'de Kadirî Dergâhının kurucusu, keramet sahi-

bi, ledün ilminin dalgıcı, Köprü Camii'nde dört yıl misafir kalmış, dört yıl Rapçiçe Camii'nde riyazeti olan, Köprü kurbünde medfun bir zat olduğunu öğreniyoruz. Buradan hareketle şairin Kadirîlikle ilişkisi üzerinde düşünmek gerekmektedir. İhtiyatla onun Kadirîliğe de intisabına dair bir kayıt düşülebilir.

Saîd'in Kalkandelen methine yazdığı şehrengiz tarzındaki murabbaında şehirde bulunan, muhtemelen tanınmış tarikat büyüklerinden söz etmektedir. Ancak bu isimlerin bir kısmının hangi tarikata veya tarikatlarla bağlı isimler olduğunu bilemiyoruz.

Şairin kalenderi başlıklı bir şiirinde de İbrahim Dede methedilmiştir. Şairin satır arasında verdiği bilgiden İbrahim Dede'nin, şairin meclisine gidip geldiği, üstat bildiği etkileyici bir isim olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu ismin de tarikatına dair bir bilgimiz yoktur.

### Edebî Kişiliği

Şairin elimizdeki cönkte irili ufaklı 36 manzumesi vardır. Cönkte bulunan bir rubâînin başında "Rübâî-i Nazmî Efendi" kaydı vardır. Diğer manzumelerin ya mahlas beyitlerinde Saîd'in adı geçmekte veya mahlas geçmeyen şiir veya şiir parçası varsa da aksine bir isimlendirme bulunmamaktadır.

Saîd, bugün Divan şiiri ve halk şiiri olarak gruplandırdığımız, temelde aynı geleneğe yaslanan iki şiir üslubumuzun ortasında yer alan bir şair profili çizmektedir. Hem aruz hem hece veznini kullanmıştır. Klasik Türk edebiyatı nazım şekillerinden gazel, kaside, kıta, murabba, rubâî gibi nazım şekilleri yanında Halk şiirine ait koşma nazım şekli, destan, kalenderî, semâî, tecnis gibi şekil ve türlere de yer vermiştir.

Saîd'in şiirlerinde kullandığı dil, devrine göre sade bir dildir. Rumeli ağzını yansıtır. Tekid için "be" kullanımı Rumeli ağzında yaygındır. Saîd'in şiirlerinde de bunlar fark edilir derecededir:

*Be san girdâb idi ey cân bu yerd[e] menfez-i kervân  
Virürdi zahmeti her ân geçen insâna hayvâna*

*Hoş nazar itmîş ezelden şânına ol zü 'l-kemâl  
Eylemiş tezyîn her yanun senüñ sâhib-cemâl  
Kudretinden câri ırmağlar be san âb-ı zülâl  
Ger saña mânend yok dirsem sezâ Kalkandelen*

*Elinde tesbîh-i hâcî güyyâ bir yükde yok bacı  
Göt ararsañ be helvâcî kapu ardı pazarun var*

*İşitse zâni sözüni çeker takvâyâ özüni  
Be bulsun konşı kızını görürdi ne pusadun var*

Şairin Rumeli ağzı bu söyleyişlerle sınırlı kalmaz. Aruzla yazdığı bir şiirde "söyler" olarak imla edilen kelimeyi "süler" okuyup vezne uydurur:

*Açar ağzın pelîd ahmak süler sözi kamu lak lak  
Başına on iki tokmak yaraşur armağanun var*

Aşağıya alınan örnekte de "değil" kelimesinin imlasını "dîl" okunacak biçimde yazar:

*Bir seher vakti müyesser olsa gelse yanuma  
Hoş terahhum eylese işbu dil-i sûzânuma  
Dilesem hâl arz idem mahfî benüm sultânuma  
Bilürem ağyâr aradan hâli dîl bilmem neden*

Saîd'in şiirlerinde hem aruz hem de hece veznini kullandığını yukarıda ifade etmiştik. Zaman zaman vezin kusurları olsa da bunu şairin çok da kusur olarak değerlendirmedeğini söylemek mümkündür. 11'li hece ölçüsü ile yazdığı bir şiirde herhangi bir mısrada hece sayısının 10'a düşmüş olması veya 12'ye çıkmış olması normaldir. Aşağıya alınan metinde ikinci mısra ile diğer bendin ikinci mısraları buna örnek teşkil eder. İkinci dördlüğün üçüncü mısraındaki "köprü" kelimesinin "köpürü", -ki bu Rumeli ağzında normaldir- dördüncü mısradaki "Şeyh" kelimesinin de medli okunması hece sayısını eşitler niteliktedir. Şairin buna benzer kullanımlarının başka örnekleri de vardır. Daha çok aruz vezninden alışık olduğumuz medli okumanın hece ölçüsünde hece sayısını eşitlemek için kullanılmış olması da dikkat çekicidir:

*Câmi '-i Rapççe makarr[ı] tekrâr  
Girü dört sene riyâzeti var*

...

*Înâyet eylemiş ol ganî Hudâ  
Tarîk-i mustakîme gelmiş reh-nümâ  
Köprü kurbinde makâm-ı me'vâ  
Cây-ı dil-güşâ Şeyh Maksûd Baba*

Saîd, beş şiirde hece ölçüsünü tercih etmiş olup tamamı 11'li hecelidir. Bir başka husus da hece vezninin tercih edildiği şiirlerin hepsi nazım birimi bent olan murabba nazım şekli olmasıdır. Bunlardan ikisi murabba, biri tecnis birisi de destan başlığını taşır. Bir manzume de başlıksızdır. Söz konusu şiirlerin tamamı uzun tasvirlerle ayrılmıştır.

Şairin tek beyitli nükte, cevap gibi şiirleri de dâhil olmak üzere şiirlerinin 31'inde aruz tercih edilmiştir. Bunların 13'ü "Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün" kalıbıyla yazılmıştır. Bu kalıbın 13'ünün 10'unda ortadan ikiye bölünebilen musammat biçim tercih edilmiştir. Bu da şiirlerin ahengini artırmıştır. Kimi beyitlerde veznin ritmi muhtevaya uygun bir ses haline de dönüşmüş görünmektedir:

*Cihânda niçeler cânâ bulunur 'âlim ü dânâ  
Kamuyı Hak bilüp ammâ dilüñ ferd eyle ferd eyle*

"Fâîlâtün fâîlâtün fâîlâtün fâîlün" kalıbı beş şiirde tercih edilmiştir. Bunlardan üçü murabba nazım şekliyle olup ikisi şehir övgüsüne ayrılmıştır. Bu kalıbın kullanıldığı iki manzume de tarih manzumesidir. "Mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlün" kalıbı dört şiirinde tercih edilmiştir. Birisi Farsça bir gazelde, üçü de "kalenderî" başlıklı şiirde tercih edilmiştir. Veznin ritmi özellikle "Kalenderî" başlığını taşıyan cönkteki 24 numaralı şiirde muhteva ile örtüşmüş görünüyor. Şiirde redifin de desteklediği hareketlilik veznin duraklarıyla daha bir görünür hale gelmiştir:

*Bir ince miyân serv-i revân şâha sataşdum  
Benleri siyâh ruhları gülzâra sataşdum*

"Mefûlü mefâîlün mefûlü mefâîlün", "Mefûlü fâîlâtün mefûlü fâîlâtün" kalıpları ikişer kez "Mefâîlün feîlâtün mefâîlün feîlün" kalıbı da üç kez kullanılmış olup tek beyitli nükte ve cevaplarda tercih edilmiştir. Nüktenin vezni ne ise cevabın vezni de odur. Veznin durakları ve hep-

sinde tefilelerin iki kez tekrarı aynı uzunluktaki soru ve cevabı ile ritmik olarak da uyuşmaktadır:

*Yeldâ gicesi birdür bir yılda olur peydâ  
Bu nice 'alâmetdür bir ayda iki yılda*

*Cevâb-ı Sa'îd be Zebân-ı Fârisî  
Rûyeş mâh-ı tâbânveş dilhâ râ koned şeydâ  
Ber ârız-ı ân mâh-rûy mûyeş çü şeb-i yeldâ*

Şairin vezin tercihleri içerisinde birer kez de "müstefilün müstefilün" ve "feilâtün feilâtün feilâtün feilün" kalıbı yer almıştır.

Şairimizin şiirlerinde kimi galat kullanımlar da dikkatimizi çeker. Aşağıdaki beyitte mısra sonunda yer alan "ey dilâ" söyleyişi Türkçe açısından doğru bir kullanım değildir. Zaten "dilâ" kelimesinin sonundaki uzun "â" harfi "ey" anlamına gelmektedir. Bu haliyle "Ey, ey gönül!" gibi bir anlam çıkar ki standart Türkçe açısından yanlış bir kullanımdır:

*Gel Sa'îd dilde târîh söyle çün buldı vücûd  
Böyle bir kasr-ı müfferih medhe lâyük **ey dilâ***

Aşağıya alınan beyitte de "her seherde" yazılmasını beklediğimiz kelime, vezin de dikkate alınarak "her seherlerde" olarak imla edilmiştir:

*San hizâsında nesîmüñ bu makâm-ı dil-pezîr  
Her **seherlerde** ziyâret eylemekde dâ'imâ*

Saîd'in şiirlerinde sağlam bir kafiye olduğunu söylemek zordur. Bunun bir kısmı muhtemelen devrin anlayışından gelen, benzer seslerin birbiriyle kâfiyelendirilmesinde bir beis görülmemesi temayülüdür. Aşağıya alınan beytin iç kafiyesi "n" iken iç kafiyei oluşturan sesin birisi "önde" kelimesinde "ñ" haline dönüşmüştür:

*Şihuñ anbârıdur **öñde** güzel bir cây-ı ferhunde  
İrür 'âşıklara anda ferah-efzâ-yı Palçiste*

Aşağıya alınan sekiz beyitli manzumede sağlam bir kafiye olmadığı gibi altı beytinde "-ından" sesleriyle oluşan redifin iki beyitte "-ümden" ve "-amdan" haline dönüştüğü görülür:

Çün kavs-i kuzah ebrûların yâ-y idüp ol şâh  
Tîr ile urup zâr iderüm rîş-i **dilümden**

Bülbül gibi feryâd iderem ol güli görsem  
Zülfini nikâb eylemiş âh cev **elinden**

İsmi Sa'îd yâda getir şâh-ı cihânuñ  
Sab ismi ile add ide gör yâri **rakamdan**

Kimi örneklerde redif öncesinde sağlam bir kafiye yoktur. Takip eden manzumenin redifi "-dan sor", kafiyesi de "-ân"dır. Ancak üçüncü beytin redifi öncesinde kafiye-yi oluşturan "-an" yoktur. Bunun yerini "-âl" almıştır.

Dilerseñ râh-ı takvâyı bulup bir vâ'izândan sor  
Velî dil 'ilmini âgâh olan sâhib-dilândan **sor**

Bilem dirseñ bu esrârı degüldür herkezin kârı  
Dimişler Mantıku 't- Tayr'ı Süleymân-ı zamândan **sor**

Degüldür sarf u nahv ile dahi 'ilm-i ma'âniyle  
Bulunmaz kıl u kâl ile yine bir ehl-i hâlden **sor**

Aynı durum "bilmem neden" redifli müzdeviç murabbada da vardır; bir bendinde "-ur" bilmem neden"(20/1) kafiye ve redifi olması gerekirken bir diğer bendinde "göñül bilmem neden" (20/3), bir diğerinde "-güşâ bilmem neden"(20/4) haline dönüşmüştür. Bunların örneklerini çoğaltmak mümkündür.

Şiirlerin imlasında dikkati çeken bir başka husus da "ñ"/"n" kullanımlarının tutarsızlığıdır. "ñ" yazılması gerekirken "n" yazılması bir ölçüde anlaşılabilir bir durumdur. Çünkü yazı dilindeki muhafazakârlık konuşma dilinde yazı dilindeki kadar yoktur. Buna rağmen konuşma dilindeki bu kullanım sıklığı bir süre sonra yazı dili haline dönüşür. Günümüze yaklaşan o dönemin imlasında bu tür değişimlerle yavaş yavaş "ñ" yerini "n"ye bırakmaya başlamıştır. Ancak "n" harfi ile gösterilmesi gereken kimi yazımlarda "ñ"nin tercih edilmesi anlaşılması zor bir durumdur. 18 ve 19. asırlara ait başka metinlerde de rastladığımız bu husus şairden mi müstensih'in acemiliğinden mi yoksa umumi bir özensizliğin sonucu mudur, net bir karara varmak zordur. Aşağıya alınan örnekte ilk kelime

metinde "dilersin" biçiminde imla edilmiştir. Doğrusu ise "dilerseñ" olarak imla edilmesidir:

*Dilerseñ râh-ı takvâyı bulup bir vâ'izândan sor  
Velî dil 'ilmini âgâh olan sâhib-dilândan sor*

Bunun tersi bir durum ise "etrâfın" olarak imla edilmesi gereken kelimenin "etrâfuñ" okunacak biçimde yazılmış olmasıdır:

*Tuna menendi oldı vü taşdı  
Etrâfın aldı ol nehr-i Vardâr*

Saîd, tür olarak medhiye, hicviye, şehrengiz, destan gibi hem klasik Türk edebiyatı hem de halk edebiyatında da karşılık bulan konulara değinmiştir.

Şiirlerinin büyük bölümü tasavvufî neşve ve amaçla kaleme alınmıştır. Kişi medhiyelerinin tamamına yakını kendi döneminde veya muhittinde yaşamış isimlere ayrılmıştır. Recep Paşa övgüsünde bile şairin hareket noktasını onun hal ehli oluşu, başta Harabatî Baba Tekkesi olmak üzere tarikat mekânlarına farklı şekillerde desteği oluşturur.

Birisi baştan eksik iki mazume 14 Masum İmamın övgüsüne ayrılmıştır:

*İmâm-ı evvel ol şâh-ı velâyet sâki-i Kevser  
Dinildi lâ-fetâ medhinde bir nûr-ı Hüda'dandur  
...  
Gözüm nûrı benüm mutlak Hüseyin-i ber-güzîd ol şâh  
Yezîd'e la'netüm her dem o kahr-ı Kerbelâ'dandur  
...  
Felekde neyyirân şermende vech-i pür-zîyâsından  
Dilüm mihriyle tezyîn olduğı Zeyne'l-abâ'dandur  
...  
Mukırrem cân u dilden men garîb zât-ı a'lâya  
Rızâya ser-nihâdum var 'Ali Mûsî Rızâ'dandur  
...*

Tasavvufî neşve müstakil diğer şiirlerinde de kendisini gösterir. Bazı beyitlerinden örnek alınan aşağıdaki şiir de hem tasavvufî hem de nasihat barındıran bir üslupla kaleme alınmıştır:

*Cihânda niçeler cânâ bulunur 'âlim ü dâ'nâ  
Kamuyı Hak bilüp ammâ diliñ ferd eyle ferd eyle*

*Kelâm-ı mürşidi gûş it bulup zevkî diliñ hoş it  
Muhabbet câmunı nûş itmege cehd eyle cehd eyle*

*Dime kim mürşidiñ yokdur mürebbiñ zât-ı mutlakdur  
Kamu esrârî pür-Hak'dur yedi bend eyle bend eyle*

Saîd'in şiirleri içerisinde şehrengiz tarzı manzumeleri de önemli bir yer tutar. Şehir tarihi ve kültürü açısından önem arz eden bu şiirlerde Kalkandelen, Gostivar şehirleri ile bugün de birer köy olan Serakin ve Palçiste'nin coğrafi, tabii güzellikleri ve buralarda bulunan önemli şahsiyetlerin isimleri anılmıştır. Müzdeviç murabba nazım şekliyle ve aruz vezniyle yazılan Kalkandelen medhiyesi 16 bentten oluşur. Başlangıçta şehrin tabii görüntüsü, arkasından da tarihî ve kültürel hayatı yansıtan; daha çok tasavvufî kimlikleriyle öne çıkmış isimlerin mezarları ve kendince şehre katkılarını gösteren bir manzumedir:

*Mazhar-ı lutf-ı Hudâ'dur bil dilâ Kalkandelen  
Mirsad-ı sıdk u safâdur 'âşıkâ Kalkandelen  
Menba '-ı nûr-ı şerî'at medhal-i sırr-ı tarîk  
Mahzen-i genc-i hakikat 'ârifâ Kalkandelen*

*Hoş nazar itmiş ezelden şânına ol zü'l-kemâl  
Eylemiş tezyîn her yanun senün sâhib-cemâl  
Kudretinden câri ırmağlar be san âb-ı zülâl  
Ger saña mânend yok dirsem sezâ Kalkandelen*

*Nev-bahâr faslı irişdükde açılır gülleri  
Her yañadan zâr idüben ötüşür bülbülleri  
Cümle etrâfı mesîregâh müfferih yerleri  
Her ne deñlü medh iderlerse revâ Kalkandelen*

*Bir 'aceb münbit-i sahrâ yir kamu halk toyunur  
Nâmı dillerde bahâdırlıkla dâ'im söylenür  
Böyle bir sahrâsı hem var belde nâdir bulunur  
Kırk iki dirler zemînün arzına Kalkandelen*

*Bir yañadan hâfızudur Şâh 'Ali Sersem Baba<sup>1</sup>  
 Sûy-ı bâlâda nîgehbânuñ durur Koyun Baba<sup>2</sup>  
 Bir yañadan âsımuñ hâcet-revâ Yarar Baba<sup>3</sup>  
 Himmet-i merdân bilüpdür dilberâ Kalkandelen*

Şehirde söz konusu edilen isim sayısı Kalkandelen kadar olmamakla birlikte benzer bir kompozisyon şairin Gostivar medhiyesinde de vardır. Buna göre Gostivar, insana mutluluk ve safa veren bir yerdir. Âşıkların gönlünü açar. Dört bir tarafı ziynetle dolu, İrem bağını andıran, gönül çeken, bahçeleri dolu, bütün ağaçları gölgeliktir. Çiçek mevsimi gelince her tarafı hoş bir kokuyla dolu, her yeri mesirelik, her sokağı kuşların ötüştüğü, ırmakların çağladığı bir yerdir. Salı günleri pazarı kurulur. Şahin Bey'in sarayı dikkat çekicidir. Zengin yoksul herkes orada doyar. Hüseyin Bey onun soyundan gelmiştir. Hanedanın muhibbidir:

*Ey gönül bir cây-ı hürrem pür-safâdur Gostivar  
 'Âşık-ı dil-besteye hoş dil-güşâdur Gostivar  
 Çâr etrâfı müzeyyen sanki bir bâğ-ı İrem  
 Nâzır-ı âsâr-ı Hakk'a hoş-likâdur Gostivar*

*Mevzi '-i dil-keş dil-âvîz bir mekân-ı muhtasar  
 Ravzalar memlû kamu gelmiş dırahtân sâye-ver  
 Mevsim-i ezhâr iricek dilleri hûş-bû ider  
 Böyle bir zîbâ dilâ nâzik edâdur Gostivar*

*Hep mesîre-gâh her sû bir mahall-i murgzâr  
 Kudret ile câri olmuş her yanadan cûy-bâr  
 Cem ' olur her hafta se-şenbe günü anda pazar  
 Medh olur dâd u sitedde râyegândur Gostivar*

<sup>1</sup> Şah Ali Sersem Baba aslında Necef'te medfundur. Müridi ve kullarından olan Harabatî Baba, Koyun Baba, Kızıl Baba, Yarar Baba ve Ballı Baba adındaki arkadaşlarıyla Kalkandelen'e gelir. Harabatî Baba burada kalır ve bir yerde bir kandilin yandığını fark eder ve bunun kendini belli eden Sersem Baba'nın ruhu olduğunu farz ederek onun adına bir mezar ve üzerine de türbe yaptırır. Bu türbenin olduğu yere Harabatî Tekkesi inşa edilir (Kalafat 1998: 86).

<sup>2</sup> Kalkandelen Şipkovitsa köyünde Koyun Baba Tekkesi vardır (Kalafat 1998: 85).

<sup>3</sup> Kalkandelen Poroy köyünde Yarar Baba Tekkesi vardır (Kalafat 1998: 85).

*Hoş binâ kılmış Şâhin Beg anda bir 'âlî sarây  
Bir 'aceb cây-ı teferrüc dil-sürûrî cân-fezây  
Ni'met ü ikrâm bulur anda gelen yohsul u bây  
Şöhret içre ol saña bir yüce şândur Gostivar*

*Anuñ ırkından Hüseyin Beg gelmiş ol 'âlî-cenâb  
Sıdk ile cân u gönülden bende-i Ebî-turâb  
Çün muhibb-i hânedândur eyleye Hak kâm-yâb  
Ekseri dil-bend-i râh-ı Mustafâ'dur Gostivar*

Şehrengiz formatında övgüsü yapılan bir başka şiir Serakin'in mehdine ayrılan gazel formundaki şiirdir. Manzume 23 beyittir. Anlatımına göre şair bir bahar günü kuşluk vaktinde Serakin'e varmıştır. Etraftaki çemenlerin görüntüsü döşenmiş yeşil halı gibidir. Her tarafta ağaçlar, etrafı kuşatan akarsular, bir yanında durmaksızın akan Vardar nehri. Orada sakın olanlardan birisi Fahri Yuşan'dır. Kâmil bir insan olan Yuşan tarikatta akranları içerisinde öne çıkan rehberdir:

*Duhâ vakti süvâr olduk ol 'âlî râha yüz sürdük  
Sürûr ile revân olduk öterdi çevre bülbüller*

*İrişdük şol yire ey yâr ki her dem gönül arzûlar  
Kamu etrâfa çemenzâr döşenmiş sebz hâlîler*

*Degüldür vâsfını imkân teferrücgâh her 'îrfân  
Ne yaña eyleseñ seyrân irür bir gûne cümbüşler*

*Donanmış her yaña eşcâr ihâtâ eylemiş enhâr  
Kuşatmış bir yanın Vardar gice gündüz akup çağlar*

...

*Birisi Fahri Yûşân'dur ki ol kâmil-i insândur  
Mufaddal beyne'l-akrândur tarîkatda odur rehber*

...

Saîd'in şehrengiz türü şiirlerinden birisi de varak kaybından dolayı sonu eksik bir manzume olan Palçiste övgüsüdür. Palçiste, şen bir yerdir; mahzun gönüllere safa verir. Yüksek bir yer olması hasebiyle her insanın seyirlik yeridir. İçinde mescid ve minber bulunur, ezberden hutbeler okunur. Önde Şeyhin ambarı vardır. Palçiste'nin çiçekleri gönülleri hoş koku ile doldurur:

'Aceb bir mevzi 'i hurrem dilâ bu cây-ı Palçiste  
Dil-i mahzûnlara hem-dem safâ-bahşâ-yı Palçiste<sup>4</sup>

Mekân-ı mürtefi 'ey cân kılur etrâf[ı] hoş seyrân  
Teferrucgâh-ı her insân kenâr-ı cây-ı Palçiste

İçinde mescid ü minber okunur hutbeler ezber  
İder ta lîm ma 'sûmlar güzeldür rây-ı Palçiste

Şihuñ anbârıdur öñde güzel bir cây-ı ferhunde  
İrür 'âşıklara anda ferah-efzâ-yı Palçiste

Çekilmiş ravzalar memlû dırahtân sâye-ver dil-cû  
Kılur her dilleri hoş-bû dilâ ezhâr-ı Palçiste

Saîd'nin şiirlerinin yelpazesi geniştir. Bir taraftan tasavvuf ağırlıklı şiirler kaleme alırken bir taraftan da laubaliliğe varan ifadede şiirleri vardır:

Hüdâ kılsa dilâ lutfı bulurdum bir 'aceb zevki  
Ki gül bâğında gül vakti gülinden gül direr olsam

Ne hoşdur ey gönül şol dem hicâb ref 'eylese yârüm  
Lebiyle lebe lebe bir dem leb-â-leb ber murâd olsam

Veya yeme içme arzusunu dile getiren, nasıl bir terkiple hazırlandığını da ifade eden şiirlerine rastlanır;

Tatlu yahni hoşdur boyun etinden  
Pür iştiâ alsam koç bumbarından  
Soğan dolma közi haddi zâtından  
Pirinç ile anı tıklamış olsa

Muhallebi aş gönlüm durağı  
Badılcan silkmesi üzdürse yağı  
Südlü pirinç bir hoş tutsa kaymağı  
Su sığırtı südüinden kaynamış olsa

<sup>4</sup> Makedonya'da Tetova (Kalkandelen)'ya bağlı, Şardağları'nın eteğinde bir köyün adıdır.

Bir şiirinde de onun hiciv yönünü görürüz:

*Behey münikir bize ta 'n itmeden bilmem ne kâruñ var  
Diliñ şetm eylemekde dâ'imâ bir özge hâlüñ var*

*Ne cürmüm var saña bilmem anaña sögmedüm bir dem  
Geçer aylar yüzün görmem di bizden ne zarâruñ var*

*Ol ağzuñ kim senüñ söyler ananuñ fercine beñzer  
Akar dürlü necâsetler özüñde böyle dâdın var*

*Açar ağzın pelîd almak süler sözi kamu lak lak  
Başına on iki tokmak yaraşur armağanuñ var*

...

*Sanur özini kıldı pâk durur tâ 'atde o bî-bâk  
Cenâbetsin behey nâ-pâk cühûddan bir tamaruñ var*

Saîd'in şiirlerinde dikkat çeken bir başka hususiyet de yazdığı tarihlerdir. Bu tarihler içerisinde Şeyh Abbas'ın ölüm tarihi (1218/1803-4), Sersem Ali Baba Dergâhı'nın Harman Kapısı üzerine inşa edilen köşk tarihi (1217/1802-3), Serakin'de Vardar Nehri kenarına çekilen kaldırım tarihi (1232/1816-17) ve yine aynı tarihte ve yerde bir güz günü Vardar Nehrinin taşması sonucu oluşan hasarı anlatan bir tarih manzumesidir. Bu taşkında her taraf sularla dolmuş; Tuna Nehri gibi Vardar taşmış, Papaz Köprüsü yıkılmış, Sularcı Köprüsü üzerinden sular aşmıştır:

*Her yaña seller akıp yürüdi  
Taşdı karada enhâr ne kim var*

*Tuna menendi oldu vü taşdı  
Etrâfın aldı ol nehr-i Vardâr*

*Şehrüñ içinde nehr-i kebîr hem  
Geldi 'acâ'ib heybetle ey yâr*

*Cisr-i Papaz nâmıyla müsemmâ  
Kapdı yirinden gitdi sebukbâr*

*Sularcı Köprüsi üzresinden  
Akup giderdi ol gül haberdâr*

## Sonuç

Saîd, 18. yüzyılın ikinci yarısında bugünkü Makedonya'nın Kalkan-delen, Gostivar şehirleri civarında doğmuş 19. yüzyılın ilk çeyreği; 1818-22 yılları arasına kadar hayatta olan bir şairimizdir. Klasik kaynaklarda kendisine yer bulamamıştır. Bu yüzden hayatına ait ulaşabildiğimiz bilgiler elimizdeki şiirlerinden çıkarabildiğimiz sonuçlardan hareketledir.

Saîd, Bektaşî dervişidir. Abbas Baba onun ilk mürşididir. Recep Pa-şa'nın desteğini görmüştür. Şiirlerinin konusu içerisinde tasavvuf önemli bir yer tutar. Yaşadığı bölgeye ve döneme ait gerek şehrengiz türündeki şiirlerinde, gerek tarihlerinde ve gerekse medhiyelerinde devrin ve böl-genin fizikî, sosyal ve tarihî dokusuna dair birçok hususa ışık tutacak bilgiler barındırır.

Saîd şiir geleneği içerisinde halk şiiri ile divan şiiri arasında sayılabi-lecek bir yerde durur. Şiirlerinin nazım şekli, türü ve şiirlerinde kullandı-ğı vezinleri bunun önemli göstergeleridir. Şiirlerinde Rumeli'ye has söy-leyişi dikkat çeker. Devrine göre sade bir dil kullandığını söylemek mümkündür. Şiirleri içerisinde yer alan Farsça manzumeleri onun Fars-çaya vukufiyetini gösterir. Muamma tarzındaki kimi nükte ve cevapları da şairin bu alandaki maharetini yansıtır.

## Kaynaklar

- AYDEMİR, Yaşar-Abdülkadir Hayber (2007), *Makedonya Kütüphaneleri Türkçe Yazma Eserler Katalogu*, Ankara: TİKA Yayınları.
- KALAFAT, Yaşar (1998), "Bedri Noyan Dedebaba ve Balkanlarda Bektaşîlik", *Türk Kültürü ve Hacıbektaş Velî Araştırma Dergisi*, s. 81-98.
- Makedonya Millî Kütüphanesi OMCT I/150.

## SAİD'İN ŞİİRLERİNDEN ÖRNEKLER

*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

Gel ey tâlib olan bûy-ı nesîm-i vasl-ı dildâra  
Zuhûrî mebd-e-i bâğ-ı resûl-i Kibriyâ'dandur

Anuñ zevk u safâsından irişe behre ger dersen  
Tutup dâmân-ı evlâdı 'Ali'ye ilticâdandur

İmâm-ı evvel ol şâh-ı velâyet sâki-i Kevser  
Dinildi "lâ-fetâ" medhinde bir nûr-ı Hüdâ'dandur

İmâmeynüm dahi Şebbîr ü Şebber melce'üm dâ'im  
Muhabbet zevki göñlümde sebât-ı müctebâdandur

Gözüm nûrî benüm mutlak Hüseyin-i ber-güzîd ol şâh  
Yezîd'e la'netüm her dem o kahr-ı Kerbelâ'dandur

Felekde neyyirân şermende vech-i pür-ziyâsından  
Dilüm mihriyle tezyîn olduğu Zeyne'l-abâ'dandur

Muhammed Bâkır ol mâhum tulû'-ı âfitâbâsâ  
Ki kalb-i sâlike şems-i hakîkat bü'l-vefâdandur

İmâm u rehberüm hem Ca'fer[î] mezheb-güşâ geldi  
Tarîkat râhınun vüs'ı bize ol reh-nümâdandur

İmâm-ı heftümîn ol nûr-ı âlem Mûsi-i Kâzım  
İrişür 'âşıkâna lutf-ı pâki pür-'atâdandur

Mukırrem cân u dilden men garîb zât-ı a'lâya  
Rızâya ser-nihâdum var 'Ali Mûsî Rızâ'dandur

Niçe üftâde dil-efkâr olupdur zülfine ber-dâr  
İdenler münkiri inkâr Takî'ye iktidâdandur

Takî bir ma'den-i sırr-ı velâyet kân-ı gevher kim  
İrür mir'ât-ı kalbe rûşenâ ahsen-likâdandur

İmâm-ı 'Askerî ol mahrem-i râz-ı ulûhiyyet  
Virür dertlülere dermân çü zât-ı pür-sehâdandur

Sa'îdüm var niyâzum mihri-i sâhib-zamânımdan  
Bu ednâ kuluñı redd eyleme kim bir gedâdandır (Cönk s. 5)

*11'li hece*

Ahbâb ile bir gün sohbet iderken  
Gönlüme bir 'aceb safâdur geldi  
Gezüp dil mülkini seyrân iderken  
Cân kulagina bir hoş sadâ geldi

Bir sadâ ki şevki irişdi câna  
Ol zevküñ takrîri gelmez lisâna  
Hayret ile bakar iken her yana  
Erenler nişânı sancak göründi

Görince ta'zîma kıldık kıyâmı  
'Aceb kimdür didük bunuñ imâmı  
Anı gördüm gönlümüñ dilârâmı  
Şeyh Eyyûb Efendi kendidür geldi

Dizilmiş erkân ile önde dervîşler  
Kimi kudûm çalar kimisi zencler  
Hû ismini dilde izhâr iderler  
'Ali gibi heybet salarak geldi

At üstünde arslan gibi oturmuş  
Çifte turasını hû ile dizmiş  
Naz'rile dilleri vecde getürmüş  
Şeyh Mustafâ Baba'nuñ gevheri geldi

Kendisi bir erdir hem erzâdedür  
Pîr 'Abdulkâdir'in gonca gülidür  
Şeyh Abbas Baba'nuñ sırr-ı dilidür  
Dil mülküne sultân olanum geldi

Erenlerden budur niyâzum her-gâh  
Himmetleri olsun Sa'îde hem-râh  
Şehr-i Pirizren'de sâhib-i dergâh  
Tarîk-i Kadrî'nüñ bir şâh[1] geldi (Cönk s. 7)

**Târîh Sersem ‘Ali Baba Dergâhında Bâb-ı Hırmî Üzre Olan Köşk***Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

Hoş temâşâgâh ‘uşşâka bu kasr-ı dil-güşâ  
Gel teferrüc eyle dilde bul sürûrî ‘ârifâ

Şâh ‘Ali Sersem Baba Dergâhı bir cennet misâl  
Kasr ile cümle müzeyyen yirde bu Firdevs-hevâ

Bâb-ı Hırmî üzre gelmiş dâr-ı mihmâna karîb  
Bu mesîregâh-ı dil-keş cây-ı ra‘nâ pür-safâ

Hüzn ü gamdan dil rehâ-yâfte ola dirseñ<sup>5</sup> eger  
Gel ‘urûc eyle bu zîbâ hûb mekâna dil-berâ

San hizâsında nesîmüñ bu makâm-ı dil-pezîr  
Her seherlerde ziyâret eylemekde dâ'imâ

Bir yaña sahrâ-yı belde cümleten seyrindedür  
Bir yaña gelmiş dırahtân eyle memlû ravzahâ

Seyyid ‘Ali Dede himmet eyledi ol pâk-nijâd  
Sâhibü'l-hayrât Recep Paşa durur ol pür-sehâ

Bir muhibb-i Murtazâ' dur âl u evlâd bendesi  
Zât-ı pâki ırk-ı hâsı bulmaya aslâ fenâ

Gel Sa'îdî dilde târîh söyle çün buldı vücûd  
Böyle bir kasr-ı müferrih medhe lâyük ey dilâ

Sene 1217/1802-3  
(Cönk s. 13)

**Gazel Der Medh-i Serakin***Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

İricek nev-bahâr faslı göñülleri güşâd eyler  
Gelür nutka kamu murgân zebân ile senâ eyler

Bu demde tâlib-i bâde getürüp yârını yâde  
Olurlar gamdan âzâde mekânın<sup>6</sup> murgzâr eyler

<sup>5</sup> Metinde “dirsen” okunacak biçimde yazılmıştır.

<sup>6</sup> Metinde kelime “mekânun” okunacak biçimde yazılmıştır.

Olar kim terk ide varın irür hoş-bûyına yârin  
Görür mahbûbın âsârın cihânuñ medhini söyler

Bugünlerde mesîregâh gönül arzû kılup nâgâh  
Bulup bir hoş-zebân hem-râh ki her dem hasb-i hâl söyler

Duhâ vakti süvâr olduk ol ‘âlî râha yüz sürdük  
Sürûr ile revân olduk öterdi çevre bülbüller

İrişdük şol yire ey yâr ki her dem gönül arzûlar  
Kamu etrâfa çemenzâr döşenmiş sebz hâlîler

Degüldür vasfını imkân teferrücgâh her ‘îrfân  
Ne yaña<sup>7</sup> eyleseñ seyrân irür bir gûne cümbüşler

Donanmış her yaña eşcâr ihâtâ eylemiş enhâr  
Kuşatmış bir yanın<sup>8</sup> Vardar gice gündüz akup çağlar

Hudâvendî bir âlî-şâh işit sözümi ol âgâh  
Anuñ pâyine şems ü mâh kılur minnet süre yüzler

Anı vasf itme mûm ol sen çü haddüñ yok otur epsem  
Anuñ mehdinde kalur kem dirilse niçe Câmil

Kurulmuş yüce bir eyvân ider ‘âlemleri seyrân  
Derûnda mânend-i şâhân sa‘âdetle durur begler<sup>9</sup>

Birisi Fahri Yûşân’dur ki ol kâmil-i insândur  
Mufaddal beyne’l-akrândur tarîkatda odur rehber

#### 17

Birisi ‘Abdurahmân’ı bulup mesned-i şâhânı  
İder derdlere dermânı ‘adâlet-bahşını söyler

Cemâli nûr-ı Yezdân’dur Hak’uñ lutfına bürhândur  
Bize bir mahz-ı ihsândur vücûda geldi ‘âdiller

Biri Hıfzî ol ‘âlî-şâh ider gıpta felekde mâh  
Dehânından anuñ hergâh akar dürr ile gevherler

<sup>7</sup> Metinde kelime “yana” okunacak şekilde yazılmıştır.

<sup>8</sup> Metinde kelime “yanuñ” okunacak şekilde yazılmıştır.

<sup>9</sup> Mısrada vezin aksıyor.

Birisi Şâh Velî'dür sehâda sanki 'Ali'dür  
Şecî'ler içre vâlidür sözi arslan gibi gürler

Biri Mîr Hasan ol şâh çeker havfın<sup>10</sup> olan gümrâh  
Aña her dem ola hem-râh 'avn-i Şâh 'Ali Haydar

İrişdi gözüme bir dem ulu zâtı sezer âdem  
Celâleddîn ol mîrüm şakır bülbül gibi söyler

İlâhî câvidân eyle kamusını sa'âdetle  
Sehâvetle 'adâletle olalar dâ'imâ yekser

Ol eyvânuñ saña vasfın<sup>11</sup> ne mümkün eyleye şerhin<sup>12</sup>  
Anuñ cismin dahi resmin<sup>13</sup> derilse niçe şâ'irler

Bir etrâfı dahi cümle donanmış otalar birle  
Mukîm olmuş merâtible tevâbi'ler bahâdırlar

Bu mevzi' dilde bir köydür Serâkin'le müsemmâdur  
Ne köy san şehr-i a'zamdur gelicek anda vâlîler

Ko etrâf aña muhtâc toyunur anda niçe aç  
Sezâdur vire aña baş Sa'id şehr ü gerek köyler (Cönk s. 16-17)

### Der Medh-i Kalkandelen

*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

Mazhar-ı lutf-ı Hudâ'dur bil dilâ Kalkandelen  
Mirsad-ı sıdk u safâdur 'âşika Kalkandelen  
Menba'-ı nûr-ı şerî'at medhal-i sırr-ı tarîk  
Mahzen-i genc-i hakikat 'ârifâ Kalkandelen

Hoş nazar itmiş ezelden şânına ol zü'l-kemâl  
Eylemiş tezyîn her yanuñ senüñ sâhib-cemâl  
Kudretinden câri ırmağlar be san âb-ı zülâl  
Ger saña mânend yok dirsem sezâ Kalkandelen

<sup>10</sup> Metinde kelime "havfuñ" okunacak şekilde yazılmıştır.

<sup>11</sup> Metinde kelime "vasfuñ" okunacak şekilde yazılmıştır.

<sup>12</sup> Metinde kelime "şerhüñ" okunacak şekilde yazılmıştır.

<sup>13</sup> Metinde kelime "resmüñ" okunacak şekilde yazılmıştır.

Nev-bahâr faslı irişdükde açılur gülleri  
Her yañadan zâr idüben ötüşür bülbülleri  
Cümle etrâfı mesîregâh müferrih yerleri  
Her ne deñlü medh iderlerse revâ Kalkandelen

Bir ‘aceb münbit-i sahrâ yir kamu halk toyunur  
Nâmı dillerde bahâdırlıkla dâ’im söylenür  
Böyle bir sahrâsı hem var belde nâdir bulunur  
Kırk iki dirler zemînuñ arzına Kalkandelen

Bir yañadan hâfızuñdur<sup>14</sup> Şâh ‘Ali Sersem Baba  
Sûy-ı bâlâda nıgehbânuñ durur Koyun Baba  
Bir yañadan âsımuñ hâcet-revâ Yarar Baba  
Himmet-i merdân bilüpdür dilberâ Kalkandelen

İbtidâ dergâh açmış ol Sinânî erleri  
Hoş müferrihgâh ol sultânların makâmları  
Himmet ile şâd ideler bende-i nâçizleri  
Sırma mazhardur bilâ-şek tâlibâ Kalkandelen

Çârşu-yı bâlâda evvel maksud-ı cânân imiş  
Âsitâne eyleyen Mînu Baba uryân imiş  
Oğlu Mahmûd ile Abbâs u Ganî irfân imiş  
Sâlik-i seyr-i sülûka reh-nümâ Kalkandelen

#### 19

Sâ‘atüñ kurbunda gelmiş Şeyh ‘Ali kılmış karâr  
Zikr ü esmâ ile meşhûr menzile irmiş bular  
Hem civârında anuñ Mansûr Efendi yâdigâr  
Nâzır olmışdur saña ey hoşlikâ Kalkandelen

Çârsû zîrinde ol Şeyh Süleymân-ı latîf  
Mesken ü me‘vâ idinmiş ol yiri zât-ı şerîf  
Zîr-i kurbında anuñ yügrügi Mehemmed zarîf  
Ârzulayup seni gelmiş imdada Kalkandelen

<sup>14</sup> Metinde kelime “hâfızındur” okunacak şekilde yazılmıştır.

Eski Câmî'ün civârı dört yoluñ başı mekân  
Olmuş ol sultâna merkez sanki kurmuş bir divân  
Tâ zi-Bağdâd bir dem içre irişür feryâd-resân  
Böyle bir zâtlar saña itmiş vefâ Kalkandelen

Şeyh 'Ali dîger hizâsında hamâmuñ meşhedi  
Nûr ile olmuş münevver zât-ı pâkin merkadi  
Niçe bî-çârelerin olmuş mahall-i maksadı  
Nûr-ı Ahmedle olupdur pür-ziyâ Kalkandelen

Sûy-ı fevkinde anuñ Mehmed Efendi çün asâ  
Câmî'-i Sâlih Çelebi havlısı cennetasâ  
Ger celâle gelse oynar sırr-ı Şâh 'Abdal Mûsâ  
Gül cemâliyle münevver dâ'imâ Kalkandelen

Bir nikâb-keş zât imiş dirler o şâh-ı muhterem  
Hulk-ı Ahmed ile tezyîn eylemiş ol zü'l-kerem  
Hamdulillah kim nasîb oldu aña yüzler sürem  
Ol saña gelmiş misâfir gâlibâ Kalkandelen

Nev-zuhûr Baba dimişler bir velînüñ nâmına  
Gelmiş oturmuş 'Ali Sersem Baba'nuñ yanına  
Hoş muhît olmuş çemenzâr meşhed[i] etrâfına  
Evliyâlar himmeti kılmış gınâ Kalkandelen

20

İftihâr it gel senüñle Rûm ili çıkmaz başa  
Eylemişdür 'adl ile tezyîn seni Receb Paşa  
Ni'metin<sup>15</sup> bezl eylemiş insâna hayvâna kuşa  
İrk-ı pâki câvidân olsun saña Kalkandelen

İdemezsin ey Sa'îd medhin<sup>16</sup> kasîr eyle kelâm  
Kim bu şehrüñ vasfını itmek ne mümkün bi't-tamâm  
Hem direm çârsû-yı bâlâ san Mısır'dur ve's-selâm  
Âb u hevâsı müferreh dil-güşâ Kalkandelen (Cönk s. 18-20)

<sup>15</sup> Metinde kelime "ni'metüñ" okunacak şekilde yazılmıştır.

<sup>16</sup> Metinde kelime "medhüñ" okunacak şekilde yazılmıştır.